

СВІТОВІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ: НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
УДУ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

СВІТОВІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ: НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 190-річчю Університету
та 50-річчю Інституту

20–21 червня 2024 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024

За загальною редакцією професора **В. П. СЕРГІЄНКА**

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко* – член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, доктор філософських наук, професор;
- Р. Г. Драпушко* – проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність), кандидат філософських наук, доцент;
- В. Г. Лавриненко* – проректор з міжнародних зв'язків, кандидат історичних наук, професор;
- Н. В. Марченко* – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Шебень Володимир* – кандидат педагогічних наук, професор (Пряшевський університет, Словаччина);
- В. П. Сергієнко* – доктор педагогічних наук, професор;
- В. М. Слабко* – доктор педагогічних наук, професор;
- Г. М. Торбін* – проректор з наукової роботи, доктор фізико-математичних наук, професор;
- В. І. Федоришин* – доктор педагогічних наук, професор;
- Л. І. Гладка* – кандидат фізико-математичних наук, доцент.

С 24 **Світові освітні тренди: навчання впродовж життя в інформаційному суспільстві:** збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяченої 190-річчю Університету та 50-річчю Інституту. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 278 с.

До збірника ввійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Світові освітні тренди: навчання впродовж життя в інформаційному суспільстві”, у яких науковці розглядають актуальні питання теорії, методології та практики неперервної освіти в умовах соціальних та інформаційних змін.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

Забранський В. Я.,
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри методики навчання математики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

Оцінювання результатів навчання учнів є важливим інструментом для забезпечення якісної освіти та підтримки безперервного розвитку учнів. Концепція Нової української школи (НУШ) змінює підходи до оцінювання результатів навчання. Оцінки мають слугувати для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів. Оцінки мають розглядатись як рекомендація до дії, а не присуд [4]. Закон України “Про повну загальну середню освіту” (Стаття 17 “Оцінювання результатів навчання учнів та їх атестація”) визначає, що основними видами оцінювання результатів навчання учнів є *формувальне*, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання [2]. В контексті концепції НУШ формувальному оцінюванню приділяється особливе значення. В науковій літературі формувальне оцінювання – це інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю визначати потреби учнів та відповідним чином адаптувати процес навчання [5]. Тобто формувальне оцінювання має реалізовуватись у взаємодії вчителя і учня, як суб’єктів освітнього процесу, із максимальною залученістю учня у цей процес. Мета формувального оцінювання – покращити якість навчання, спостерігаючи за розвитком учнів і процесом набуття ними навчальних умінь та з’ясувати шляхи особистісного розвитку учнів. Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти є предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, Барна О., Бабко Т., Ващенко Л., Вембер В., Гривко А., Кабан Л., Локшина О., Морзе Н., Трет’якова А. та ін. В той же час педагогічна практика ще потребує усвідомлення сутності і значення формувального оцінювання, його відмінності від поточного оцінювання та методичного супроводу щодо впровадження формувального оцінювання під час навчання математики. Ми поділяємо думку А. Гривко та Л. Ващенко [1], що формувальне і поточне оцінювання виконують різні функції: формувальне – формування вміння вчитися та індивідуальне зростання відповідно до особистісних цілей навчання, а поточне – перевірка й облік навчальних досягнень згідно з еталонними програмними вимогами. Формувальне оцінювання, як складова цілісної системи оцінювання навчальних досягнень учнів, не має входити в суперечність із поточним та підсумковим оцінюванням. Формувальне і поточне оцінювання – це різні етапи оцінювання здобувачів освіти, кожен з яких має свої характеристики. Формувальне оцінювання спрямоване на діагностику процесу навчання і використовується для забезпечення зворотного зв’язку учня та вчителя, щодо прогресу у навчанні та виявлення потреб у подальшій роботі. Поточне оцінювання оцінює знання та навички учнів на певному етапі навчання, наприклад, під

час конкретного уроку або фрагменту навчальної теми. Отже, формувальне оцінювання не має обмежуватись оцінкою знань у конкретний момент часу, а охоплює динаміку процесу навчання та розвитку учнів. Значення слова “оцінювання” не зосереджується на виставленні оцінки у балах. Це здебільшого вербальна оцінка і збір інформації, з допомогою якої і вчитель і учень відслідковують та корегують процес навчання з метою поліпшення навчальних досягнень учня. Основними ознаками формувального оцінювання є: постійність, зворотний зв'язок, залученість учнів, гнучкість. Отже, формувальне оцінювання акцентується на вдосконаленні та формуванні математичних компетенцій учнів через різноманітні навчальні дії та активності. Впроваджуючи формувальне оцінювання під час навчання математики вчителю важливо, враховувати вікові особливості учнів та специфіку навчального предмету. Наприклад, для учнів 5-6 класів математичні знання та вміння самі по собі мало вартують, якщо ними не можна скористатись у соціальній взаємодії та підвищити свій статус в класному колективі [7]. Важливим для вчителя є визначення стратегій і інструментів формувального оцінювання на уроках математики для досягнення цілей навчання. У методичних рекомендаціях МОН України [6] запропоновано такі інструменти.

Наші спостереження вказують на те, що на уроках математики ефективними стратегіями формувального оцінювання є: проведення математичних диктантів та діагностичних тестів навчального характеру з самоперевіркою (взаємоперевіркою) за наданими вчителем ключами з подальшим обговоренням результатів для уточнення розуміння матеріалу та визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу; розв'язування вправ і задач для практичного застосування отриманих знань; проведення проєктної діяльності для розвитку творчого мислення та співпраці учнів; самооцінювання; рефлексія для виявлення і усвідомлення власного навчального прогресу.

Рефлексія, як стратегія формувального оцінювання, спрямована на усвідомлення, аналіз і оцінку учнем власного навчального досвіду, розуміння та прогресу щодо свого навчання та здобутих математичних компетенцій. Вона допомагає учням глибше зрозуміти свої успіхи та труднощі, розвиває навички саморегуляції та критичного мислення у виявленні причин успіхів чи невдач і розробку плану для подальшого вдосконалення. Ефективними інструментами рефлексії на уроках математики є: рефлексивні питання, кластер, таблиці “Знаю – Хочу дізнатись – Дізнався”, портфоліо. Першочерговим є використання рефлексивних питань. Наприклад, після вивчення нової теми: що нового ви дізналися сьогодні? Як ви можете пояснити цю тему іншій людині? Які частини уроку були найбільш зрозумілими для вас? Чому? Або продовжи речення: на уроці я навчився...; я дізналася, що...; мені сподобалося...; на уроці було цікаво...; тощо. Після розв'язання задачі можуть бути такі запитання: яке правило або терему ви використали при розв'язанні цієї задачі? Які кроки виявилися найбільш ефективними? Що б ви зробили інакше, якби розв'язували цю задачу знову? Після тестування або математичного диктанту: Які завдання викликали у вас найбільші труднощі? Чому? Які ваші сильні сторони проявилися під час виконання тесту? Що ви можете зробити, щоб покращити свої результати в наступному тесті? Під час групової роботи: Як ви взаємодіяли з іншими учасниками групи? Які ідеї вашої групи виявилися найкориснішими? Що можна було б покращити у вашій груповій роботі? Іншим інструментом для рефлексії є кластер – графічне представлення основних смислових одиниць теми уроку та зв'язків між ними, що сприяє систематизації та

узагальненню навчального матеріалу. Цікавим інструментом рефлексії є також використання таблиці “Знаю – Хочу дізнатись – Дізнався”, яка допомагає учню структурувати та оцінювати свій навчальний поступ. Створення та поповнення портфоліо, що включає збір та аналіз робіт чи завдань, а також учнівські відгуки про їхні досягнення та власний навчальний процес і досвід теж є ефективним інструментом рефлексії під час навчання математики.

Інша важлива стратегія формуального оцінювання – самооцінювання, під час якого учні самостійно оцінюють свої знання, навички та досягнення у вивченні математики. Ця стратегія формуального оцінювання сприяє розвитку рефлексії, критичного мислення та саморегуляції учнів, допомагає їм краще розуміти свої навчальні потреби та орієнтуватися у власному навчальному процесі, що сприяє ефективнішому засвоєнню математичних знань та формуванню математичних компетентностей. Інструментами самооцінювання під час навчання математики можуть бути:

- усне самооцінювання після засвоєння теоретичного матеріалу або розв’язування задач (може бути підкріплене жестикуляцією чи використанням спеціальних сигналів);

- анкети або листи самооцінювання (містять питання, що відображають очікувані результати навчальної діяльності учнів, які визначені програмою з математики);

- тестові завдання, реалізовані за допомогою QR-кодів, що включені до окремих діючих підручників з математики. Скануючи QR-код учні отримують питання тесту, виконуючи який одразу бачать правильність своїх відповідей. Виконуючи такий тест учень має можливість самооцінити свій рівень засвоєння матеріалу та виявити прогалини;

- самоперевірка або взаємоперевірка математичних диктантів або діагностичних тестів за наданими вчителем ключами;

- розділи підручника з підзаголовком “Перевір себе”;

- самооцінка за критеріями: учні оцінюють свої роботи відповідно до заздалегідь визначених критеріїв, які розробляються вчителем.

Критерії оцінювання під час формуального оцінювання повинні бути конкретизовані вчителем відповідно до конкретних завдань і цілей навчання.

Поточне оцінювання на уроках математики доцільно проводити після короткотривалих (12-15 хв.) самостійних робіт перевірконого характеру або контрольних тестів, які вчитель організовує та перевіряє кожні 2-3 уроки.

Отже, формувальне оцінювання під час навчання математики спрямоване на моніторинг процесу навчання учня та формування його вміння вчитися. Це збір інформації, з допомогою якої і вчитель і учень відслідковують та корегують процес навчання з метою поліпшення навчальних досягнень учня. Формувальне оцінювання має реалізовуватись у взаємодії вчителя і учня, як суб’єктів освітнього процесу і з максимальною залученістю учня у цей процес. Оцінка – переважно має бути вербальна і визначати рівень навчальних досягнень учня. Формувальне оцінювання не лише оцінює знання та навички учнів, але має сприяє розвитку їхньої проактивності, відповідальності та самостійності у навчальному процесі. В контексті навчання математики особливе значення набувають вибір ефективних стратегій формуального оцінювання, реалізація яких має враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів і характеризується відбором доцільних інструментів. Перспективним напрямом подальших досліджень вбачаємо розробку методичного супроводу впровадження

формуального оцінювання під час навчання математики на рівні базової та профільної освіти.

Література:

1. Гривко А., Ващенко Л. Поточне та формувальне оцінювання в базовій та старшій профільній школі. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 72-83.
2. Закон України “Про повну загальну середню освіту”. № 463-IX. Редакція від 24.03.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. *Наукове фахове видання “Народна освіта”*. 2017. № 1. С. 88-95.
4. Концепція Нової української школи. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досягнень учнів у шкільній освіті країн Європейського союзу. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. № 2. С. 107-113.
6. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції “Нова українська школа”. Лист МОН № №4.5/2303-21 від 06.08.21 року. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Methodichni-rekomendatsiyi-pilotnym-shkolam.pdf>
7. Трет’якова А. О. Мотивація учнів 5–6 класів на уроках математики в процесі формуального оцінювання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: “Педагогічні науки”*. 2023. № 4. С. 128-133.

УДК 37.02:37.04

*Затько Й.,
доктор права, доктор філософії, почесний доктор,
почесний професор, LLM, MBA,
президент Європейського інституту безперервної освіти,
м. Подгайська, Словачька Республіка;
Корсун С.,
кандидат психологічних наук, доцент
керівник секції юридичної психології
Європейського інституту безперервної освіти,
м. Подгайська, Словачька Республіка*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Сучасний світ наповнений викликами та кризовими ситуаціями. Повномасштабна агресія російської федерації проти України триває. Страждають мирні міста і села, страждають люди, страждає інфраструктура, гинуть українські військові, палає земля...

Постає питання, чи на часі обговорювати, у таких умовах, питання освіти